

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Practica Octaviani Vestrii I. C. Foro Corneliensis

Vestri, Ottaviano

Coloniae Agrippinae, 1597

VD16 V 940

Ex Libro I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63002](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63002)

LIBER PRIMVS, DE
SUMMO PONTIFICE, ET
SACRO SENATV.

C A P. I.

S V M M A R I V M.

- 1 **C**ARDINALIVM numerus nostra ætate non est constitutus, & quando apud Pontificem hî conueniant, & num. 10.
- 2 Consistorium quare dicatur, & quid in eo tractetur.
- 3 Respub. regularium sodalitia, & Principes apud Pontificem suos habent oratores, & quid sit eorum munus.
- 4 Diplomata, vulgò bulla, quomodo conficiantur.
- 5 Pontificis potestas breuibus describitur, & numero sequenti.
- 7 Cardinalium dignitas prima est apud Pontificem.
- 8 Cardinales aequiparantur Senatoribus.
- 9 Cardinales cur sic appellentur.

AD REM quidem pertinet statum prius loci, & ipsius Rom. Cur. ac singula eius à capite membra describere. Auctoritas enim pontificia à suo stipite in tot membra dispartitur, vt soleant senescere curiales, antequam rem ipsam intelligant, tibi omnia vnica lectione liquebūt. Vides hic primū Sacrosanctum & Apostolicū Senatum, cuius Pont. ipse caput

caput est, (quem proinde maximum vocant) & Præfecti *b.* Cardinales membra sunt, quorū certus * nostra ætate non est constitutus numerus, tamen si fortè legatur alias fuisse Apostolorū exemplo *a.* duodenarium. Hi sancti patres aliàs bis in hebdomada apud Pont. conuehebant, nostra verò ætate decrefcentib. negotijs semel tantum, quorum conuentum vulgò consistorium, quod * ea die pro publicis negocijs simul consistant, appellamus. Apud sacrum hunc senatum electi ad episcopales, archiepiscopales, metropolitanas, patriarchales ecclesias præponuntur, instituunturq; , vbi ecclesia vacet, cuius electio ad Capitulum, Ciuitatem, Prouinciam, Regem, vel alios spectet, aliàs à Pont. sacroque hoc senatu eliguntur, ad quos munus hoc ex solita omnium Pont. reservatione spectare dignoscitur, quæ reservatio ad certa quoque monasteria extendi solet, quæ in libris Camera taxata reperiuntur, & in hoc sacro senatu idoneis personis conceduntur, vel commendantur; quare & eadem consistorialia vocamus monasteria, quod consistorialiter de eis disponi consueuerit. Hic denique cuncta, quæ ad cultum, ad fidem, ad ipsam religionem, ad pacem Christiani gregis, ad conseruationem denique temporalis patrimonij Romanæ Ecclesiæ pertinent, tractantur. Intra sacrum hunc senatum (ceu vniuerso orbi supremum) vnaquæque * Prouincia, singulaq; regularium sodalitia ac Reges, omnes suos habent patres tutelares, quos protectores vocant, horū munus est, electiones, & alias prouinciæ sibi addictæ causas in sacro senatu proponere: solet autē is, qui proponit, in electionib. oppositores, si qui
ad sine

adsint, audire, ac de pluribus inquirere, quæ ad personam eligendam, vel instituendam, ad locum vacantis Ecclesiæ ipsamque Ecclesiam spectare, dignoscuntur, etiam per testes, (quam inquisitionem, vulgò processum vocamus,) quæ omnia scripturæ commendantur, ac in sacro senatu, præiuncta certa propositionis formula recensentur ab ipso proponente, ijs denique sacra senatus responsa expectantibus profert, etiam per apostolicam suam subscriptionem, & sigillo suis munitam, hanc expectantes Reuerendissimo Vicecancellario adferunt, qui aliam ædit suo nomine contra apocham, quæ de facto in ea narrato, ubique apud officialis expeditores fidem facit. Relatione* habita supplices curant diplomata relationi conformia, apud Abbreviatores primum dictari dictata, apud scriptores conscribi, scriptas apud alios expeditores per Cancellariam, vel Cameram apostolicam, quandoque etiam extra ordinem per Secretariam de quibus officijs suis dicemus locis, expediri, ac demum plumbo obsignari, estque hæc posterior expeditionis pars cum officialibus agenda, qua de re non conquerantur populi de summo nostræ ætatis Pontif. Fuit enim hic maiorum lapsus, si lapsum vocare licet, quæ successores non nisi cum grauissima priuatorum vniuersi orbis iactura, qui istos prouetus sua priuata pecunia compararunt, coercere non valent, nec facultates Ro. Ecclesiæ suppetunt, quæ restitutione priuata pecuniæ satis sint. Cæterum,* hic nonnulla de summi Pontif. potestate ad te scripsissem, nisi extra fines nostri negocij visa mihi fuissent, in qua specie satis tibi scire pronuncerit, Pontificiam

ficiam potestatem crebriori omnium ortho-
 xorum sententia vniuersæ catholicæ ecclesiæ
 præesse, cui hodiè præest diuus Paulus eius no-
 minis tertius, patria Romanus, gente Farnesia,
 vir etiã apud veteres incōparabilis prudentiæ,
 quem puto diuina certè providentia hisce tem-
 poribus nobis datum, quibus tot calamitatibus
 in dies Ro. Ecclesia affligitur, vt postquam Deo-
 rum ita paulisper conquieuerit, tot, vrgentibus
 malis occurrat.

A N N O T A T I O N E S.

C Vius Pontifex.] Pontificem * Maximum Chri-
 stianæ Reipub. caput esse, Orthodoxi omnes quot-
 quot de religione scripsere, monumentis tradide-
 rint. Cùm ipse vicem Dei gerat in terris cap. 2. de translat.
 episc. Et Petri successor existat. Cui quanta si per omnes etiã
 Apostolos fuerit tributa potestas, ex illa Seruatoris nostri
 sententia apud Ioannem capite postremo, perspicuè depre-
 henditur, soli Petro dicentis, Pæce oues meas. In quarum
 numero Apostolos fuisse, nemo inficias ibit. Quod diui quo-
 que Chrysostomi graui testimonio non obscure eo loci cōpro-
 batur, qui in persona Christi ad Petrum loquitur in hæc ver-
 ba, Loco mei præpositus esto, & caput fratrum tuorum. Ve-
 rùm hac de re verba facere, esset planè extra cancellos, qui-
 bus me circumscripsi, proflire: Namque illud nostri est in-
 stituti, iudiciales causas breuiter tractare: quæ à tertio li-
 bro exordium sumunt. Vnde supremis (vt dicitur) labris,
 quæ propriam extra materiam sunt, aliquid attingere, satis
 mihi esse existimaui. Præsertim hac de Pontificis potestate
 quæ cum iudiciarijs, tumultuarijsque causis nullam habere
 videtur affinitatem: & ne misceamus sacra profanis. Nico-
 laus Antonius Grauatius

Cardinales, Summæ quàm sit dignitatis atque ex-
 cellen-

a
6

b

cellentie amplissimus Cardinalium ordo, nemo est certe, qui nesciat. Et si crescentis Ecclesie primordio haud quam in tanta fuerit praestantia, cum tunc Episcoporum plus deferebatur dignitati, ut veterum monumenta legentibus apparet. Ceterum si rerum est vicissitudo sic temporum conditio, ut, quae floruerunt, nunc obsolescant, ut ita cum Gomefio dicam hac de re differente in proemio regularum Cancellarie. Cardinales * ergo apud Pontificem, principalem locum obtinent, veluti Felinus scribit in rubri. de maiestate & obedientia, eorumque est munus mortuo Pontifice aliquem ex sacrosancto ipsorum collegio sanctimonia, singularique sapientia praeclarum cooptare atque eligere: sic, ut in demortui Pontificis locum ille sufficiatur, quemadmodum & ecumenicis in conciliis aliisque Pontificum sanctionibus non uno in loco statutum legimus, ut in capitu. in nomine Domini, 33. distin. in ca. licet de elect. capi. ubi periculum, eodem titulo, in 6. & in clem. ne Romani, eodem similiter titulo. In qua quidem summi sacerdotis electione, eos universalis ecclesiae vicem gerere prodidit Cardin. Alexan. citato cap. in nomine Domini. Sed Cardinales * cui Romanorum veteri magistratui comparari debeant, (et si mihi haud satis aperta sit deliberatio) contendunt nostrates. Nam Accursius, Bartholusque in l. 1. ff. de offi. praef. praet. Necnon Alber. Ros. in rubric. de statu homin. & Ioan. Plat. in l. curialibus, c. de decur. lib. 10. censuerunt Praefecto praetorio equiparandos, cum quibus Alciatus convenire videtur libro Praetermissorum primo, ubi Cardinales dictos opinatur exemplo civilium magistratuum, cum in libro officiorum Theodosij Praefecti Cardinales appellantur praefecti Praetorio Asiae diacepsos & Praefectus Africae, quod maiores ceteris essent. Ioannes vero Imolensis in l. si queramus, ff. de testament. cui se subscribit Capic. decis. 114. eos Senatoribus aequandos arbitratur, cuius opinionem illa Accursij ac consuetudine probabiliorem esse mihi persuadeo, ea in primis ratione, quod

quod Praefectus praetorio generalem causarum cognitionem cum summo (pro Caesare) imperio ac gladij potestate exercebat, ut in Pandectis, Iustinianoque codice peculiari titulo legitur. Nec quippe alius Praefectus praetorio erat, quam praefectus auditorio Caesaris, veluti Aemilius ille Papinianus fuit, quem iuris asylum ab immensam iuris suppellectilem appellabant. Praetorium enim locus, in quo ius dicitur, est, ut in Evangelio apud Dium Marcum legitur capite decimo quinto. At Cardinales horum nihil habent, nullique praesunt tribunali, si Mario Salomoni viro erudito & aduocato consistoriali credimus incitata, l. 1. Et si me non lateat, praetorium quoque esse eam villae partem, quam paterfamilias habitandam sibi reseruauit, ut Palladius libro primo, capite octauo, & Iurisconsultus in l. 2. ff. de seruit. rust. praed. scriptum reliquere. Et Praefectum praetorij etiam dictum à cohorte praetoria. Apud antiquos enim cohors quaedam erat, quae pratoria vocabatur, quae Consuli aut praetori in provincia praesto semper erat quasiq; latus eius cingebat. ut ex Ciceronis verbis coniectari licet ad Quintum fratrem Asiae proconsulem, lib. 1. Asconius autem Pedianus hac de re verba faciens, sic inquit: Veteres enim omnem magistratum, cui pareret exercitus, Praetorem appellauerunt, unde & praetorium tabernaculum eius, & in castris porta praetoria, & hodie quaque praefectus praetorio Haftenus ille. Sed deinde cum Imperium Romanum ad monarchiam deuenit, Principes Romani equitem unum Romanum praetoriae cohorti praefecerunt & praetorio suo, id est, aule. Qui praefectus praetorio hodie ille dici potest, qui magnus magister hospitij appellatur, multum tamen ab antiquo differens, ut doctissimus Budaeus censet in annotat. in Pandectas. Nam antiqui Principes potentia militari Praefectum Praetorio secundum sibi esse voluerunt, ut Burrus Neroni fuit, auctore Tacito libro octauo. Quod Plinius quoque Iunior in Panegyri Traiani verbis loquens, in hanc profecto memorabilem

sententiam demonstrat. Ego quidem in me, si omnium utilitas ita posceret, etiam Praefecti manum armaui. Quam sententiam à Dione luculentioribus verbis traditam legimus. Nam cum ille nunquam satis laudatus princeps Traianus praefectum praetorio insigni cingulo adornare voluisset, sic ad eum dixisse fertur. Accipe hunc ensen, & si quidem rectè atque è Repub. imperauero pro me, sin secus, in me vtere. Vide ergo ad quatum fastigium hoc munus praef. et praetorio euectum fuerit, quod & Plinius quoq; in praefatione Naturalis historiae indicat, ad Titum scribens in haec verba. Et quod nobilius fecisti, dum illud patri pariter, & ordini equestri praestas praefectus praetorii eius. Haftenus Plinius. Cuius quidem praefecti praetorio instar, illum hodie arbitror esse, quem Vicerogè appellamus, puta Neapolis, & in Francia magnum Cancellarium, ut Budæo placet. Vnde, et si praecipuum antiquitus fuerit Praefecti praetorio officium, non tamen Cardinalibus conuenire videtur, quod comprobari etià potest. Nam Praefectus praetorio legem condendi potestatem habet. l. Normam. C. de offic. praef. praet. Cardinales autem legem ferè neuiquam possunt. Sed eos potius Senatorum instar esse, crediderim, & huic opinioni simpliciter commemorato loco Salomonius adheret. Quæ res & si multis comprobari possit argumentis, pauca tamen in medium asseram. Et in primis non imbecilla quidem coniectura, sic probari posse, existimo. Nam Romulo humanis iam rebus subducto, inter reges erant Senatores, ipsique Rempub. gubernabant, donec alius in demortui regis locum successus esset, ut apud Dion. legimus, Liuium atque Plutarchum in vita Numæ. Sic cum inter regnum est, Sacrosanctum Cardinalium collegium Rempub. Christianam regis, difficultatiquè rerum consulit, donec alius ab eis Pontifex creatur. Accedat, quod apud historicos, praesertim Zonaram, Liuiumq; scriptum inuenimus, Senatores dignitate, auctoritate, rerumq; amplitudine omnibus superiores fuisse, apud Senatum enim totius erat Reipub.

Reipubl. summa innix, ut Senatores primas in consilijs Imperatorum partes obtinent, sicuti significare videtur Sallustius, cum ait: Metellus properè cunctas Senatorij ordinis ex hybernis accersiri eorum, & aliorum, quos idoneos ducebat, consilium habet. Cum igitur Cardinales apud Pontificem omnes antecellant, ac ardua quæque cum illo pertractent, instar Senatorum esse, arbitror. Et hanc in partem plerique inclinant, sulti tantum text. in capit. Constantinus, 96. distinct. inter quos nostræ ætatis Iurisperitorum facile princeps præceptor meus, D. Ioan. Bolognetius in l. omnes populi, numero 64. de iust. & iur. Et Cardinales * appellatos esse reor, id est, principales, vel à ὑποπύλα verba græco, quod latine cor denotat, quasi Pontificis cor. Nam ipsi ecclesie sunt cardines atque columnæ, cap. ministerium de offic. archipresbyt. Et veluti animantia à corde motum suscipiunt, & ianue à cardinibus mouentur: sic à Cardinalibus cum morum, tum vitæ sanctitate, cuncti ad Christiana opera moveri debent mortales. Accedat ad hæc Andreas Barbat in eo, quem edidit tractatus Cardinalium, col. 14. vbi Cardinales partem corporis Papæ appellat per text. in capitul. Felicitis, de penis in 6. qui quidem optimè probabit, si ei legem quisquis, C. ad leg. Iul. Maiest. quæ affinis est, coniungemus, & est text. in cap. verum, 6. question. 1. & cap. per venerabilem, qui filij sint legit. Nicolaus, Antonius Grauius.

Duodenarium.) Cardinalium numerum duodenarium alias fuisse ad instar Apostolorum sunt, qui (subinde tamen) dixere. Nonnulli autem literis prodiderunt. Cardinales numero 70. exempla discipulorum Christi esse debere, veluti Alberi. Ros. in rub. ff. de sta. hom. & alij quidam, ut Card. refert in clem. Ne Romani, de electione. Verum, cum iure cautum hoc non reperiatur, arbitrio Summi Pontificis (perspecta ecclesie necessitate atque indigentia) Cardinalium numerus residet, vuluti usu ita receptum esse vide-

mus, vt tradidit Barba. in d. clem. Et tres clericorum ordines Cardinaliū sibi cognomen assumpsere. Nam primò Præbyteri, mox Diaconi, & longo tempore post episcopi Cardinales appellari cœperunt, si Onuphrio Panuino credimus in libello, cui titulus est, de Episcopatibus, titulis & Diaconijs Cardinalium. Et Cardinales episcopi sunt septem, Præbyteri autem viginti octo. Et Diaconi Cardinales sexdecim. Quorum titulos ordinatim describunt Specu. de legato, §. sequitur Aluar. & Præpos. in cap. 1. Episcopum vel Abbatem, & Cassaneus in catalogo gloriæ mundi, in 4. part. consid. 10. & si numero plures arbitrati (vt diximus) Pontificis esse possunt, qui supernumerarij appellarentur, nisi aliter Pontifici placuerit, veluti citati Doctores, & qui peculiare libellos de Cardinalibus scripserunt, explicatum reliquere: ad quos hac in re oportet recurrere. Namque hoc in loco speciatim hac referre, non quadrat. Nic. Ant. Grauius.

De summo Pœnitentiario, ac Sacro Pœnitentiarie officio.

C A P. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Pontifex, ligandi & soluendi in terris quemcumque vellet, potestatem habet.
- 2 Pœnitentiarij summi munus, & quomodo per maiores ecclesias vrbi, Pœnitentiarij siue vicarij ab eo substituti sint, & num. 6.
- 3 Pœnitentiario, (quem summum appellamus) quando credatur, & de eius formula in rescribendo.
- 4 Pœnitentiarie officium, viginti quatuor patronos habet.

5 Pœni-

8. *Pœnitentiarius quibus in causis rescribat, & de eo multa.*

6. *Dignitates principales in Vrbe, quæ sint.*

VIDES * quoque à Ro. Ponti. vniuersum orbem supplicem quotidie rescripta postulare, de his primum, quæ Seruator noster Iesus Christus Petro delegauit, nēpe ligandi, vel soluendi in terris quæcunque vellet, quibus verbis ego quatenus ad meum thema attinet, intelligo pro nunc tributam Petro potestatem ligandi suis legibus & eosdem soluendi, quos vellet: soluendi inquam, quasi via dispensationis à suæ humanæ legis obligatione. Amplius absoluendi quoque à commissis in diuinam legem pœnitentes, tamen via indulgentiæ, quam facultatem ad omnes Petri successores traditam credimus, eam tamen soluendi scilicet solet Ponti. vni ex Cardinalibus subdelegare, quem * summum vocamus. Pœnitentiarius, non tamen ita, vt non quandoque ipse manum apponat in hac specie, in qua summus pœnitentiarius, quatenus ad commissam in diuinam legem attinet, & eorum solutionem, subdelegatam iurisdictionem per plures vicarios & substitutos suos exerceat, quos pœnitentarios vocamus, quique per maiores ecclesias vrbis diuisi sunt, nempe in ecclesijs diui Petri in Vaticano, diui Ioannis in Laterano, ac diuæ Mariæ maioris, dispensationes verò ab humanæ legis obseruatione non nisi ex causa, & per seipsum concedit, & ex generali Ponti. sublegatione, huiusmodi supplices audit, ac vbi eorum postulata viderit, si adsit causa, quæ petita concessio-

B 4

ni fa-

ni satis sit, & sit de rebus, solitis per ipsum concedi, rescribit ipse auctoritate apostolica, & sui officij non aliàs habito tunc à Pontifi. oraculo, sed ex generali illa subdelegatione asserit suis literis se de mandato Ponti. oraculo tunc habito rescribere: crediturq; * in hoc suæ assertioni, veluti de re ad officium suum spectante. Rescribit autem semper ad supplicationem partis Ponti. directam, & sub altera istarum formularum. Fiat in forma, fiat de speciali, fiat de expresso, quarum mutatione indicat rescribens taxatoribus postulanti gravitatem, & veluti per poenitentiarium formula rescripti variatur, ita per officiales alterantur solutionem taxæ, estque adeò ingens hodie humanæ legis sylva, tum pontificiæ, tum synodorum, cum denique cuiusvis regularis sodalitiij, seu monasticæ congregationis, ut homines tot laqueis ferè in compedibus positi priscam libertatem adsectantes ad ipsum poenitentiarium supplices confluant, qui ubi supplicis libellum manu sua signaverit, desuper diplomata sub nomine ac sigillo ipsius expediuntur. Et quia plerumque non aliàs præcisè rescribit, sed constituta de aliqua supplicis assertionem; tunc dat suo rescripto iudices, qui causa cognita actum absoluant, & vices suas in hoc subdelegat, habetque * hoc sacrum poenitentiarie officium pro commodiori omnium confluentium expeditione viginti quatuor patronos supplicum, quos eiusdem sacre poenitentiarie procuratores vocamus, hi veluti causarum patroni libellum tuarum precum dictitant, ac quasi causam orant apud ipsum summum Poenitentiarium, à quo

quo postulata concedi, & exinde diplomata expediri curat. Solet * etiam de pluribus, quæ iustitiam concernunt rescribere, ac ferè semper in utraque specie inferius notata concedere, utpote, Dispensationes matrimoniales in gradibus humana lege prohibitis, legitimaciones prolis, dispensationes quoque ob ætatis, vel alicuius membri defectum ad ordines, & ad beneficia, item ab incompatibilitate plurium beneficiorum absolutiones quoque ab homicidio in foro conscientiarum, & pro Clericis in utroque foro cum retentione beneficiorum, ac dispensatione ad alia. Similes à simonia, ab exilio. Item à iuramento ad effectum agendi, ac etiam à periurio, commutationes votorum, licentias quoque ab aliqua humanæ legis observatione, præsertim regularibus ab aliquo suæ regularis legis capite. Indulgentias etiam cum locis, tum etiã personis. Cæterum & commissiones etiam plures in forma iuris, utpote super declaratione nullitatis, vel validitatis matrimonij, quas declaratorias nuncupant, super confirmatione alienationis alicuius Ecclesiasticæ rei, quas si in euidentem, ac denique super cessione bonorum pro pauperibus, qui citra eorum culpam in egestatis perniciem inciderint, quas alienatiuas vocant pro laicis in terris Ecclesiæ, & extra, si tamen contra clericos petantur, vel si inter meros laicos, & extra statum temporalem Ecclesiæ, impetrans iureiurando obligatus esset, in qua specie etiam inter laicos iudicat semper Ecclesia, & pro clericis super admissione ad beneficium canonum, utpote capituli Odoardus, vel peruenit, in qua specie, siue pro clericis, siue pro laicis, semper rescribit, pro

ut de iure, & in omnibus alijs sunt rescripta huius officij admodum iusta, imò sancta, obstrepēt crabrones, quantum velint, fateor tamen defectum illorum executiones apud ordinarios in partibus, vel si pro regulari rescribat officium, apud ipsos prælatos, qui vbi nouerint, quem à summo poenitentiario rescriptum reportasse eorum inertia, & plerunque etiam inscitia, non quaerunt quid, & quomodo poenitentiaria rescribat, & absque alio processu permittunt impetrantes gaudere petitis, potius quàm impetratis, quòd si in præmissis ipsi non deficerent, cùm sacra poenitentiaria non consueuerit rescribere, nisi sacris canonibus conformia, vel si præter ea, non nisi ex iusta causa per impetrantem narrata, & cum deputatione iudicium, & exequutorum in partibus, apud quos tenentur impetrantes illam legitimis probationibus verificare, plures ex impetrantibus à postulatis repellerentur, & nemo illorum commodo & effectu, nisi vel iusta formam iuris & canonum, vel si præter non nisi ex iusta causa gaudere posset, paucioresque essent impetrantes, & omnis querelarum occasio cessaret, quam opinor ab ipsis conquirentibus potius, quàm à summo poenitentiario, eiusque officio accepto ferendam esse. Quod si quam retroactis temporibus ab ipso summo poenitentiario acceptam ferre potuissimus, Dignus Paulus nostra ætate Pontif. Max. omnes, si qui fortè erant lapsus, vel certius, vt alios ad emendationem prouocaret, correxit, & summa poenitentiaria officium pluribus optimis rescribendi formulis, & antiquarum reformati-
onibus instaurauit, & summo poenitentiario vi-

ros

ros à consilio & designatura suis grauiissimos affe-
ssores dedit, ita, vt officium hoc ποινικιστήριον
linguam euaserit.

A N N O T A T I O N E S.

Pœnitentiarium.) In Vrbe * post summum sacer-
dotium tres esse præcipuos dignitatum gradus, in confesso est
Vicecancellarij scilicet, Camerarij & maioris Pœnitentia-
rij, de quo hic est sermo. Cuius dignitas (si Gomesio credimus
in præmijs regularum Cancellariæ) à Benedicto 2 in lucem
producta fuit, & Eugenij Sixti quæ deinde beneficijs aucta.
Cæterum, si plura ad sacræ Pœnitentiariæ munus spectantia,
de quæ eius origine, quantumquæ à veteri stylo diuersus sit
hodiernus scire tibi sit curæ: Card. aliosque consulas inter-
pretes in Clem. Ne Romani, de elect. & Gomesium cæteris
diligentius atque vberius astruentem in libello, de Potesta-
te & stylo officij sacri Pœnitentiariæ. Quorum dicta exscri-
bere necessarium minimè duxi. Verùm illud silentio non in-
uoluā, superiore ætate in Ecclesia magnæ fuisse auctoritatis
hoc pœnitentiariæ officium, summoque in loco collocatum,
veluti Cassiodorus, Socrates, & Sozomenus in historia eccle-
siastica literis prodiderunt. Quod & Damasus in vita Mar-
celli comprobare videtur dum ait, Macellum Papam quin-
decim in Vrbe Cardinales constituisse propter baptismum
& pœnitentiam multorum. Et hinc est, quod morte Pontifi-
cis hoc pœnitentiarij officium nequaquam expirat. Nam
aliàs inanimarum periculum salutisque discrimen vertere-
tur, vt animaduertit etiam Zabarel, in allegata Clem. Nic.
Anto. Grauius.

De vtraque signatura, ac earum rescribendi
formulis.

C A P. I I I.

S V M.

- 1 Signatura, duo sunt auditoria, in quorum vno, ea, quæ gratiam, in altero, quæ iustitiam concernunt, pertractantur.
- 2 Referendarij, qui, & eorum quid sit munus, & numero 10.
- 3 Signatura officiales, diem præstitutam in hebdomada habent, quæ simul conueniant, vt si quæ postulata sint in auditorio proponantur.
- 4 Stylus est apud referendarios, siue mos, vt quæ reiecerint postulata, amplius non proponantur.
- 5 Citationis formula in officio signatura.
- 6 Pontifex quomodo in literis iustitiæ, & gratiæ rescribat, & sua manu subsignet.

Amplius & rescripta quoque à Ro. Pontific. quotidie postulantur, de his, quæ à mera Pont. liberalitate proueniunt, veluti beneficiorum concessiones, & alia, si quæ sunt cuiusque generis gratiosa, etiam summo poenitentiario generaliter, vt præmittitur commissæ, necnon alia, quæ iustitiam concernunt de rebus Ecclesiasticis vniuersi orbis, ac etiam ex prophanis, ex patrimonio. S. R. E. temporali, & aliunde ex vniuerso orbe, si quas in sequelam Ecclesiasticæ personæ, vel causæ, vel aliàs ex principum remissione, vel partium consensu deuolui ad Ro. Cu. contingat. His omnibus Pont. Max. ipse pro commodiori supplicij expeditione, duo * constituit auditoria, in quorum vno, ea, quæ gratiâ, in altero, quæ iustitiam concernunt, postulantur. Vnde & diuerso nomine ea vocamus, nempe signaturam gratiæ, vel iustitiæ. vtrique auditorio

rio viros quosdam Iurisperitos, & signaturæ gratiæ omnes quotquot sunt iurisperitos Cardinales, alios verò rarò non nisi iurisperitos prælatos proposuit, quos* referendarios vocamus gratiæ, vel iustitiæ, & quandoque etiam vtriusque signaturæ ad exemplum antiqui Referendariorum ordinis, de quo tractatum in nostra iuris ciuilibus compilatione habemus; titulo de referen. libr. authent. quorum non est certus apud nos constitutus numerus. Horum *b* munus est, in sua specie supplicum postulata videre, & si postulata sint de his, quæ petentibus concedi solent in capite supplicationis nomen suo apponere, quo solent Pont. vel Cardinali signatori, de quo inferius dicemus, rem esse concedendam significare. Quòd si supplex aliquid postulet, quod alteri possit præiudicium inferre, non solent aliquid sine partis vocatione concedere, & si res sit grauis, vel saltem rarò solita concedi, vel denique adeò dubia, vt referendarius ex se subsistat, illam in auditorio alijs confert, & non nisi ex voto totius signaturæ supplex obtinet. Quam obrem vtrique signaturæ præposuit Pontifex Cardinalem, qui extra ordinem leuiores concedit, & grauias quoque, si quæ sint per ipsum concedi solite. Nostra ætate signatorem gratiæ habemus Nicolaum eius nominis Cardinalem Ardinghellum, Diui Pauli Ponti. Maxim. intimum: iustitiæ verò Bartholomæum Cardinalem eius nominis Guidiccionum Lucanum, virum pontificiæ legis peritissimum, & adeò puræ synceræque mentis, vt facilè cunctis summæ probitatis simulachrum videatur. Ab hoc munere rescribendi de iure penitus reuocauit summus Ponti. & Cardinali

mali huic signaturæ præposito vices suas omnino delegavit, ita, ut raro, vel nunquam ipse de iure rescribat. Solentque Referendarij signaturæ recusare supplicum libellos, qui iustitiam concernant, quasi ægrè ferat Pontifex, si in signatura sua proponantur. Quamobrem Paulus nostræ ætatis Pontifex, Max. constitutionem addidit, ut in his, quæ iustitiam concernunt, rescripta Cardinalis signatoris eiusdem sint virtutis & auctoritatis in omnibus per omnia, & apud omnes, ac si manu sua signata essent, omnem si, quæ hæcenus fuisset summouendo dissidentiam: idque (ut opinor) ad tollendam litigatorum ansam, qui plerunque rescripta manu Pontificis, in eorum causis adfectabant, maximè apud iudices in provincijs. Habet* quoque utraque signatura suam diem in hebdomada constitutam, qua simul conueniant, ut si quæ postulata sint, quæ aliorum votum desiderent, in auditorio proponantur. Qua in re solent litigatores die præuia signaturæ cum eorum aduocatis esse apud signaturæ præfectos atque Referendarios & utraque pars, raro tamen, vel nunquam in contradictorio causam suam orare, constituta autem die munus est eius referendarij, supplicum postulata in auditorio sub compendio referre, & in re inter patres disputata, solet is, qui præest, iuxta plurium vota ea, quæ proponuntur concedere, vel refellere. Estque* moris apud Referendarios, non nouus, ut postulata semel reiecta, iteratò non proponantur. Solet etiam supplex, ubi contradictorem habeat, eum coram Referendario proponente per cursores citare, sub* hac formula, Coram Reuerendo. A. citetur. N. ad dicen-

dicendum causam, quare commissio, vel suppli-
cario signari non debeat, pro prima signatura
Sanctissimi vel Reuerendissimi, secundum po-
stulati speciem, (quas sic vocamus) quia signa-
tura gratiæ coram sanctissimo, ea verò iustitiæ
coram Reuerendissimo præposito suo conueni-
re solet, in qua liberum est vnicuique Referen-
dario velle proponere, quantum tempus conce-
dat, ordine tamen antiquitatis seruato. Sed in
signatura gratiæ coram ipso Pontif. more intro-
ductum est, vt duo tantum locum habeant, qui
omnibus contingit, quasi per turnum (vt vo-
cant) raro tamē tempore diui Pauli tempus con-
cedit locum secundo, ita, vt paulatim res ad vni-
cum proponentem restringitur, decrescentibus
maximē negotijs. Rescribit * autem Pontif. fe-
rè semper his verbis, nempe, P L A C E T. A. vel
aliàs iuxta literam sui prisce nominis, si res iu-
sticiam concernat, si verò gratiam, mutato PLA-
CET consuevit dicere. FIAT VT PETI-
TVR. A. Et si quandoque non ad preces alte-
rius, sed proprio motu rescribat, non dicit, VT
PETITVR, sed addit in fine MOTV PRO-
PRIO, Cardinalis * verò signaturæ, gratiæ
propositus, semper eadem formula rescribit, nē-
pe, CONCESSVM IN PRÆSENTIA
DOMINI NOSTRI PAPAE, & deinde
subnectit nomen suum. PP. CARDINALIS
PARISIVS. Et nihilominus plerunque non re-
scribit aliàs in præsentia Papæ, sed id ex genera-
li sua delegatione sibi conceditur. Eisdem met
verbis rescribit quoque alter prælatus de signa-
tura gratiæ eiusdē Cardinalis, vt opinor vicarius
adie-

adiecto tamen loco nominis Cardinalis suo proprio nomine, prout quotidie vides. C. EPISCOPVS CAESENNAS, quo exemplo tu scire potes Christophorum tuum Episcopum Caesennatem hoc munus iam diu subiisse, in cuius clientela te noui cuique opera tua maximè adiectus sum, vt rationes promissionis tuae, quas de me secum habes non videar conturbare. Sed reliquum tantum est in hac specie, vt de formulis, quibus solet Cardinalis, qui signaturæ iustitiæ præest, rescribere, loquamur. Solet enim altera ex his semper rescribere, vtpote, si ad Iudices Romanæ Curiae rescribat, PLACET DOMINO NOSTRO PAPAE, adiecto suo nomine. BARTHOLOMAEVS CARDINALIS GVIDICCIONVS. Si ad iudices in prouincijs, CONCESSVM IN PRAESENTIA DOMINI NOSTRI PAPAE BARTHOLOMAEVS CARDINALIS GVIDICCIONVS, non tamen semper sic simpliciter, quandoque enim, PLACET PROVT DE IVRE, CONCESSVM PROVT DE IVRE, PLACET ARBITRIO IVDICIS, CONCESSVM, & aliàs prout ex his, quæ in discursu orationis meae suis locis latius legere licebit, ac etiam pleraque alia, quæ ad mores huius signaturæ pertinent. Quæ * commissiones, quando ad iudices Romanæ Curiae rescribuntur. Vbi signatæ sint. (non aliàs registratæ) ad cancellariam transmittuntur, vbi is, quem cancellariæ regentem vocamus, ad omnia capita libello concessa, vice ipsius Reuerendiss. sub compendio rescribit, vtpote, DE MANDATO DOMINI NOSTRI PAPAE AVDIAT MAGISTERN.

GISTERN. CITET, INHIBEAT, ET
 IUSTITIAM FACIAT, & si quæ alia libel-
 lo concessa sint ad singula responder, cuius re-
 sponsum, signaturæ extensionem vocamus. Hoc
 munus hodie spectat ad Thomam Campegi-
 um Episcopum Feltrensem nobilem Bononiensem
 virum Pontificiæ legis peritum. Is quandoque
 etiam meo tempore, dum Laurentius frater bo-
 næ memoriæ Cardinalis eius nominis Campe-
 gius, signaturæ iustitiæ præfesset, quasi eius, vica-
 rius vice sua rescribebat, etiam sub proprio no-
 mine. Sed rescripta iustitiæ, quæ ad iudices in
 prouincijs rescribuntur, non aliàs ad regentis
 manus perueniunt, sed absque alia signaturæ ex-
 tensione remittuntur ad datarium, veluti etiam
 quæ gratiam concernunt, qui omnibus diem da-
 tū adscribit, demum ad registrum, vbi de verbo
 ad verbum in libris publicis adnotantur, & ex-
 inde auscultata, à supplicibus vel eorum sollici-
 tatoribus restituntur in forma literarum expe-
 dienda. Pro * quarum expeditione triplicem ha-
 bemus viam, si res iustitiæ concernat, per can-
 cellariam & eius officium contradictarum sub
 plumbo, vel per secretariam in forma brevis
 sub annulo piscatoris, prout venit à rescribente
 concessum, si verò gratiam, per eandem cancel-
 lariam, vel per Cameram, & quandoque etiam
 extra ordinē per Secretariam, de quibus officijs,
 ac per cuiusq; viā expeditionibus nunc dicemus.

ANNOTATIONES.

Amplius) De vtraque signatura ac rescribendi formu-
 lis. Gomefius vir quidem doctus libellum conscripsit, cui ti-
 tulus est. De compendio vtriusque signaturæ. Multa ad rem

C

etiam

etiam eradita leguntur vulgarem apud compilatorem illum, qui Formulæ variarum commissionum conscripsit, idcirco ab illis petendum erit, cum hac in re difficultatis aliquid fuerit enatum.

- b Horum.) Referendariorum munus, * quod prius confusum erat in consonantiam ordinemque prudentia Alexandri 6. redactum fuisse, Gomeſius eo, quem citauimus, libello scriptum reliquit, ubi non minus copiose, quam eruditè de Referendarijs loquitur, eorumque officio atque dignitate, quibusque etiam magistratibus preferantur. Quos ab Iustiniانو Imperatore primùm constitutos fuisse per authenticam de Referendarijs, Gomeſius ipse affirmat. Vnde admiratione dignum esse ait, illos Prothonotarijs anteferri, cum notarios longè antè à Clemente creatos fuisse, legatur: qui post Petrum, 4. inſedit Pontifex, quos septem numero, teste Damaso, ad Martyrum acta diligenter conscribenda creauerat, veluti in dicti Clementis & Fabiani historia legere est. Et Clemens, ut in annalibus habetur, annis circiter 433. Iustinianum preceſſit. Verùm, * altius si rem repetamus, ab Iustiniانو nequaquam Referendarios primùm institutos fuisse, cenſeo. Nam apud Senatum Romanum referendi consuetudinem fuisse, grauiſſimus est testis Cicero in Epistolis, cum ad Lentulum sic scribit: *Que quis patrum ex relatione Cos. cenſeret. Volcatium quoque nunciat, referente Lupo Tribuno Pl. Pompeium ut Ptolomæum reducat decernere, & in Oratione pro lege Manilia, cuius hæc sunt verba, quam suasiſt Prætor, de quo legando spero Consules ad Senatum relatu-ros. Constat enim Consules referendi potestatem habuisse, & uterque consul referebat, & plerunque ambo, ut ex Livio libro 26. sic scribente deprehenditur. Consulum de provincijs communis relatio fuit. Et si me non lateat, Prætores aliosque etiam referendi ius habuisse, tamen Consulum erat præcipuus honor, ut ex historijs dignoscere possumus. Vnde potius Iustinianum in quendam ordinem Referendarios*

rios

rios posuisse, quàm nouum magistratum creasse, mihi persua-
deo, & antiquorum vestigium quasi quoddam munimen-
tum imitatum fuisse. Et ij Referendarij, siue renunciatores,
locum magistrorum à libellis, siue ministrorum hodie te-
nent. Nam populares libellis supplicibus eorum postulata
principibus exponere solebant, vt Tranquillus in Augusto
sic inquit testatur. Promiscuis salutationibus admitte-
bat, & plebem tanta comitate aduentum desideria exci-
piens, vt quendam ioco corripuerit, quod sic libellum porri-
gere dubitaret, quasi Elephantio stipem. Et ab istis libellis
ministri libellorum dicebantur, qui principi in hoc negotio
subseruebant, vt fuit Epaphroditus, quem capitali pœna
Augustus condemnauit. Et de Referendarijs latius loqui-
tur Lampridius in Alexandro, cuius memorabile exem-
plum offeram. Alexander enim (vt idem Lampridius nar-
rat) postmeridianis horis subscriptioni & lectioni epistola-
rum semper dedit operam, ita, vt ab epistolis, à libellis, &
à memoria semper assisterent, nonnunquam etiam si stare
per valetudinem non possent sederent, relegentibus cuncta
librarijs, & his, qui scrinium gerebant, ita, vt Alexander
sua manu adderet, si quid esset addendum, sed eius sententia,
qui disertior habebatur. Et magistrorum à libellis meminisse
etiam Iurisconsultus in l. Rescriptum, ff. de distractione pig-
norum, cum dicitur, Rescriptum est ab Imperatore libellos
agente Popiniano, id est, libellis apud Imperatorem prae-
feto. Vnde antiquum est Referendariorum officium, quamuis
& Notariorum etiam, vt in annot. ad sequentis libri caput
postremum dicemus. Nicolaus Anto. Grauatius.

**De Vicecancellario, ac Cancellaria Apostolica &
literarum expeditione.**

C A P. IIII.

C 2

SVM-

SUMMARIVM.

- 1 Vicecancellarij apostolici officium, dignitate auctoritate, & utilitate primum est, & nu. 11.
- 2 Abbreviatorum officium tam maioris, quam minoris parci, quale sit.
- 3 Diplomatum siue bullarum expeditiones, quomodo fiant, & quis ordo seruetur.
- 4 Annata quibus soluenda est.
- 5 Bulla sit recognitio, si cum supplicatione concordet.
- 6 Cancellaria ad regentem, qua spectent, eiusq; ad officium.
- 7 Officium plumbatoris, atq; custodis describitur.
- 8 Iannizerorum siue sollicitatorum officium narratur.
- 9 Notarij cancellaria in expeditione literarum seu bullarum quid agere debeant.
- 10 Bulla a registratoribus rescribuntur, eaq; recognita in publicis libris reponuntur.
- 12 Vicecancellarius cur sic dicatur.
- 13 Bulla quare sic appelletur.

Officium cancellariae habet Cardinalem praepositum, quem a Vicecancellarium vocamus, * cuius officium nostra aetate ex communi curialium reputatione in Romana curia primum est dignitate, auctoritate & utilitate, is hodie est Alex. Cardinalis eius nominis Farnesius, diui Pauli nepos, cuius tyrocinium fuit nostrae aetatis rarissimum exemplum, cuiusque egregia iuuentutis facta quasi per transennam inspecta iam conspexerunt omnes & admi-

admirantur vniuersi. Is ratione proprii officij
 literarum expeditioni de rebus Ecclesiasticis v-
 niuersi orbis, & eorum expeditoribus præest,
 quorum maxima est turba, nempe * abbreviato 2
 rum maioris parci, (quorum munus est ex sup-
 plicis libello signato diplomata, seu literas di-
 ctare, cuius dictaturam minutam vocant) scri-
 ptorum, abbreviatorum minoris parci, sollici-
 tatorum, (quos Iannizeros vocamus) plumbato-
 rum, registratorum. Horum omnium officium
 est in ipsa literarum expeditione alicuius nego-
 cij, alij verò sunt officiales, quos in expeditioni-
 bus adire oportet, vbi subiecta materia solutio-
 nem annatæ desiderat, qui occisi sint, & meri an-
 natarum ac aliarum solutionem participantes,
 vtpote, scriptorum archiuij, Cubiculariorum,
 Scutiferorum, & Ripariorum. Ordo * autem 3
 expeditionis talis est, vbi supplex signatam, &
 registratam habet supplicationem, ipse vel sol-
 licitator curat apud abbreviatores maioris par-
 ci, minutam literarum dictari, dictatam apud
 scriptores in forma literarum conscribi, scrip-
 tam in cancellaria ad bancum scriptorum, per
 eum (quem Rescribendarium vocant) taxari, &
 vbi taxata est, alter, quem dicunt (computatorem)
 suam apponit manum, & ibidem soluitur scri-
 ptoribus taxa, & exinde alia similis apud abbre-
 uiatores minoris parci, apud quos solet semper
 aliquid de taxa, vtpote iulij quinque iuxta sub-
 iectam materiam sollicitatori remitti, & alter
 ipsotum nomen literis adscribit, idem Abbre-
 uiatores minoris parci receptis eorum pecunijs
 bullâ ad abbreviatores maioris parci remittunt,
 apud quorum bancum duo ipsorum ad hoc de-

putati nomen suum paulò inferius subscriptione abbreviatoris minoris parci adscribere solēt, hinc literæ officium sollicitatorum ipsarum literarum apostolicarum (quos Iannizeros appellant) portantur, quibus soluitur taxa certa ratione, quia si taxa sit summa triginta ducatorum, duo ducati, ac totidem caroleni de cancellaria, si verò infra, vnus tantum ducatus, & duo caroleni similes solui solent. Exinde ad alias sedes Abbreviatorum de minori parco, quas de prima visione vocant, afferuntur, vbi sollicitator soluit vnum carolenū alteri ex dictis abbreviatoribus, qui postmodum literis manum apponit, paulò inferius subscriptione scriptoris apostolici.

- 4 Quod * si materia subiecta talis sit, pro qua veniat soluenda annata, solui solet omnibus participantibus in Cancellaria residentibus pro rata eis contingente, vtpote iannizeris seu sollicitatoribus apostolicis, scriptoribus archiuji, cubicularijs, scutiferis & ripalibus portionarijs, Quibus solutionibus factis bulla vna cum supplicatione in eius ventre reposita ad abbreviatorem de parco maiori, qui minutam dictauit, reportatur. Is * collationem facit, an bulla cum supplicatione concordet, quam si reperiatur concordantem, iudicat illā talem, & pro signo iudicij bullæ nomen suum adseribit, & exinde illam cum supplicatione in ventre de banco suo proijcit in terram, de terra colligit eam custos cancellariæ saltem per famulum suum, is eandem bullam in omni eius parte respicit, an omnes officialium subscriptiones, quas subiecta materia desiderat, adsint, & eius data cum data supplica-

plicationis concordet. Demum illam ad regentem cancellariæ transmittit. Is * respicit à quo sit collationata seu iudicata, & si videbitur sibi eam alteri ex abbreviatoribus iterum collationandam & iudicandam dare, poterit pro suo arbitrio, deinde à supplicatione bullam separat, eandemque ponit ad partem, & si bulla sit gratiofa, manu sua adponit in margine eius vnum A. maiusculum à latere dextro, à sinistro verò vnum I. longum, & exinde certis lineis circuit scriptorum ac Abbreviatorum taxas in bulla descriptas, quo facto bullas ponit super certo banco, & finita cancellaria venit plumbator,* qui illas de manu regentis recipit & asportat ad officium plumbi, vbi plumbantur & cordulis alligantur. Custos autem ex eadem cancellaria de manu regentis supplicationes recipit, partibus accepto à singulis Iulio vno, restituendas, admonet tamen, quòd siue pro subiecta bullæ materia annata soluenda sit, siue non, omni casu Iannizeri * vbi bulla ad eorum bancum, vt supra peruenerit, siue eorum alter nomen suum ei adscribit paulò inferius nomine scriptoris, & si annatur, ne supplices absentes à priuatis sollicitatoribus decipiantur, hi Iannizeri tanquam publici sollicitatores pro fide sui publici officij solent adijcere hæc verba, P R O A N N A T A S O L V I T T O T. Quòd si materia non patitur annatæ solutionem, tunc ab officio Iannizeratus non requiruntur vltiores manus, de quibus supra diximus, nisi fortè sit aliqua materia, quæ consensum alicuius desideret. Tunc enim antequàm bulla ad abbreviatorè, qui illà dictauit, reportetur, & priusq̃ auscultetur & iudicetur.

- 9 Notarius* cancellariæ solet à tergo consensum adscribere, sed & bullis in officio plumbi plumbatis taxa plumbatorum adnotatur prope illam scriptoris : & bullæ sic plumbatæ in manibus collectorum plumbi consignantur, qui taxam suam à sollicitatoribus exigunt, ultra quam solent etiam certi caroleni ipsis plumbatoribus & poenitentiarijs diui Petri solui. Postmodum alter ex iannizeris ibi pro tempore existens nomē suum intra bullam, & à latere dextro adscribit, & pro fide sui publici sollicitationis officij addit. N. sollicitauit, & tantum exposuit, calculando omnem impensam in expeditione factam, adeò, ut supplices absentes non, nisi difficulter,
- 10 decipi possint. Hinc* bullæ per alterum ex scriptoribus, vel eorum famulum portantur ad registrum bullarum, ubi alia taxa similis solutæ scriptoribus solui solet, in manibus alterius registratoris ad id deputari, alteri verò registratori ad hoc quoque deputato, solet etiam solui registratura ipsarum bullarum, plus vel minus, iuxta longam seu breuem bullarum seriem. Is recepta registratura bullam registratori distribuit, qui illam in quinternis & libris publicis rescribit, & in registrum ponit, registrata cum originali auscultatur, auscultatæ verò bullæ magister officij à tergo eius suæ auscultationis fidem facit per verbum auscultata, & exinde si bulla annatæ solutionem non desideret, eadem parti sollicitanti consignari solet. quòd si pro ea soluenda sit annata, non aliàs consignatur parti, sed per registratorem, qui scripsit eam, vni ex notarijs cameræ apostolicæ similia bullarum receptori deputato presentari solet,

solet, & per sollicitatorem eidem notario solui
portio annata, quæ ad Pont. spectat. Quæ soluta
idem notarius easdem bullas parti sollicititan-
ti restituit, & hæc si materia sit gratiosa, & præ-
sertim beneficialis.

A N N O T A T I O N E S.

Vicecancellarium.) In vrbe * Vicecancellarius
primorum inter omnes, (Pontificem tamen semper
excipio) locum obtinet, cum ipse sceptrum Iustitiæ
omnium virtutum regine teneat, quam Deus ad nos tran-
stulit, aut certe nobiscum communicavit, & nouis in monte
Syna testimonijs illustravit. Et veluti Iustitia inter omnes
virtutes summum gradum habet, sic decuit Vicecancella-
rium, principem locum habere. Iure ergo multis adhuc re-
tro Etis annis ex amplissimo Cardinalium ordine aliquis in
apostolica cancellaria præficitur, qui Vicecancellarius appel-
latur, & si antea priuatos viros hoc munus exercuisse, lega-
tur in ætis Lugdunensis concilij sub Nicolao Pontifice 3. ce-
lebrati. Quod ad Bonifacij 8. vsque tempora obseruatum
fuisse, ex præmio Sexti decretalium liquet. Cum Bonifa-
cius Vicecancellarium illum ad Cardinalium ordinem tran-
suerit, ut mihi Ioan. And. scribit. Sed cur * potius Vicecan-
cellarius, quàm Cancellarius vocitetur, causam reddere vo-
lens Card. Zabar. cui ceteri adherent in clem. Ne Romani,
de el. & fabulam quandam narrat, scilicet, nescio quid cer-
taminis inter Pontificem & Cardinalem Cancellaria præ-
fectum superiore seculo fuisse, qui Pontifici se parem esse
contendebat, & ob id statutum, ut Vicecancellarius appel-
laretur, quod quidem somnium est, ut eruditè Comes in præ-
mio reg. Cancell. animaduertit. Nam ideò Vicecancellarius
appellatur, quia solus Pontifex in ecclesia Dei cancellarius
est. Et sicut Moses in regno & synagoga Iudeorum pro Deo
verus Cancellarius fuit, sic in ecclesia Dei solus Papa, cuius

2
I

12

& Dei unum atque idem dicitur esse consistorium, ut tra-
 dit Hostiens. in capitul. quanto; de translat. episcop. cui se
 subscribunt Guilielm. Bened. in capitul. Raynulfus, in verbo
 uxorem nomine Adalastiam, numero 205. de testament. &
 Cassaneus in Catalogo Glorie mundi in 7. part. consid. item
 7. à quibus didicit Gomes, quos tamen silentio non prete-
 riit, sicque Vice cancellarius vocitatur, quia vicem Cancellarij
 Dei, id est ipsius Pontificis gerit, veluti de Vicerége &
 similibus dici solet. Quod quidem in Cancellario Francie mi-
 nimè locum sibi vendicat, cum Rex ipse Cancellarius non
 sit, unde non immeritò si munus hoc ab initio uni demanda-
 tum fuerit, qui Cancellarius appellaretur. Cuius potestas
 primaria post regem est, ut prodiderunt Luc. à Pen. in ru-
 bri. de prefect. Prætorio, libr. 12. C. Budæus in annot. in Pan-
 dectas, Purpur. in l. 1. column. 11. de offic. eius, & Bened. &
 Cassaneus præcipitis locis, qui fusiùs de hoc officio loquun-
 tur. Et Cancellarij scribere dicuntur, qua dictione vsus est
 Flavius Vopiscus scribens, à Carino Imperatore factum esse
 præfectum vrbis unum ex Cancellarijs suis. Quod scriba-
 rum munus præcipue apud præcos auctoritatis fuit, ut ex
 vno maxime Liuii libro secundo de Gn. Matio verba fa-
 ciente dignoscere possumus, ibi. Cum militibus stipendium
 fortè daretur, & scriba cum rege sedens pari ferme ornatu
 multa ageret. Et paulò post scribam pro rege obtruncat.
 Et si Francie Cancellarius, nec non est Vicecancellarius, de
 quo loquimur, longè maius dignitatis culmen habeant, cum
 iustitiæ sceptrum teneant. Et dicitur Cancellarius, quia
 rescripta, diplomata, & privilegia, antequam sigillo mu-
 niantur, cancellat atque corrigit. De quo Policrates. Hic est
 (inquit) qui leges regni cancellat iniquas, & mandata pijs
 principis æqua facit, ut tradunt Lucas à Pen. in l. ne-
 minem, C. de decur. libr. 10. & Guilielm. Bened. citato loco
 numero 193.

B Bulla.] Qui latine pureque loquuntur, loco bullæ, di-
 plomata

plomata dicunt, sed unde * factum sit, ut hæc dictio ecclesiasticis scriptoribus tam peculiaris habeatur, arbitror illud esse in causa, quia diplomata quibusdam bullis insigniuntur. Nam insigne quoddam triumphantium ornamentum bullam fuisse satis constat, quam deinde ad conciliandæ virtutis notabiles Romanorum pueri usurpare, ea enim prætextæ usque ad decimum septimum annum utebantur, quo tempore deposita prætexta togam virilem sumebant, ut Cicero in proximo Lelii, & Tranquillus in Augusto meminere. Hinc anni prætextæ pro annis pueritiæ apud Plinium libro 33. & Gellium Noctium Atticarum libro 1. capitu. 23. Et erat hæc bulla (ut Macrobius scribit) rotunda, & in cordis figuram formata. De qua Persius Satyra prima,

Bullaq; succinctis laribus donata pependit.
Unde cum diplomata, ut robur habeant, atque firmitatem bullis pendentibus mimi debeat, ubi Diuorum Petri & Pauli imagines videntur, nimirum si diplomata, bullæ à dignione nomine vocentur, & ab eo, quod soliditatem firmitatemq; præstet. Hinc bellissimè Glossator dixit in clem. 1. de iure iur. quod bulla dicitur plumbum pendens, siue sigillum aureum, vel argenteum, usque adeo, ut tunc literæ dicantur expeditæ, quando sunt plumbatæ, ut Glossæ verbis utar super regula Cancellariæ, 14. & 60. cuius opinio testimonio Alexandri comprobatur responso 115. libro 2. & pro ea multum arridet text. in capitu. licet, de crimine falsi. Unde scriptores ecclesiasticos, quos barbarè in hac dictione bulla loquutos fuisse plerique omnes criminantur, ex prædictis defendi posse existimo. Nicolaus An. Grauatius.

De officio Contradictarum, eiusq; audientia,
ac literarum expetitione.

C A P. V.

SVM-

- 1 Officium contradictarum cur sic appelletur? & quod sit eius munus, & num. 4. & 8.
- 2 Beneficiorum resignationes ubi publicari debeant & expectantium acceptationes.
- 3 Citatio per edictum cum decernitur, in publica audientia legi solet & quare?
- 5 Officium siue audientia contradictarum, quas literas concedere soleat.
- 6 Officium contradictarum præter auditorem, duos habet lectores, & quatuordecim patronos, & quod eorum sit munus.
- 7 Officium signaturæ à certis annis, nedum in rescriptis gratiæ, sed etiam iustitiæ passim dispensat.

QUOD si res iustitiæ concernat, & ad iudices in prouincijs rescribatur, consueverunt desuper literæ etiam sub plumbo expediri. a. Quamobrem habet cancellaria alios expeditores istis rebus iustitiæ præpositos, quorum * officium contradictarum vocamus, ea, ut opinor, ratione, quod si inter impetrantes de persona iudicis de loco agendi iudicii, aliaue rei impetrationem concernente, esset controversia, is qui se expeditioni opponit, solet hæc in audientia audiri. Qua de re habet hoc officium auditorem, qui contradictiones istas audire & definire solet, & super similib. iudex est impetrantium in Rom. Cur. ordinarius, saltem à Papa verò ordinario substitutus, prout inferius intelliges, cum de iudicibus Rom. Cur. dicemus, vnde hanc Pont. audientiam, vocamus publicam, in

* qua

*qua ubi res publicationem desideret, utpote
 acceptationes expectantium, quæ infra tres men-
 ses iuxta regulam de publicandis acceptationi-
 bus fieri solent. Resignationes beneficiorum, ut
 alia regulæ de publicandis resignationibus satis
 fiat, literæ tum iustitiæ, cum etiam mixtæ & me-
 ræ gratiosæ in quibus iudices, vel exequutores
 dentur cum clausula vocatis vocandis solet om-
 nia hac in audientia Pont. publica per certos le-
 ctiores ad hoc deputatos, alta & intelligibili vo-
 ce, quasi per præconem legi, quam audientiam
 propterea Eugenius quartus vocem præconis vo-
 cat, certis literis suis de constitutionibus huius
 officij earumque observatione editis, unde si quæ
 in ea publicantur tanquam gesta, in publico Prin-
 cipis auditorio censentur omnibus nota. Quare
 * inolevit quoque iudiciorum mos, ut citationes,
 quæ per edictum publicum ob non tutum ad ci-
 tandos accessum decernuntur, in hac prius au-
 dientia publica legantur, & exinde ut magis in-
 notescant in valvis basilicæ diui Petri, & certis
 alijs vicinæ citandi ecclesijs assignantur: solent
 quæ publicationes & affixiones huiusmodi sic
 citatum ad comparendum arctare, & nisi com-
 pareat pro contumace victo tamen reputari, un-
 de si grauetur, quandoque veniat à die habi-
 tæ notitiæ appellat. Amplius * ubi iudices Rom.
 Cur. quem absentem legitimè citatum reputent
 contumacem, solent alteri parti comparenti fa-
 cultatem citandi contumacem per istam audiē-
 tiam concedere, ut videlicet singulæ citationes
 in processu causæ necessariæ contra similes con-
 tumaces per istos lectores hac in audientia le-
 gantur, & quasi per præconem ad singulos actus
 citentur.

Citentur. Hanc facultatem, quam processum per
audientiam contradictarum vocamus, solent iu-
dices pluribus casibus litigatoribus concedere,
vtpote, si quis legitimè citatus non compareat,
& pro contumace habeatur, reproductis citatio-
ne & illius exequutione, si quis semel cōparue-
rit, & non dimisso procuratore acceptate reces-
serit, docto de eius recessu & absentia: dixi autē
acceptante, quia si non acceptantem quis dimi-
serit, & recesserit non cogis aliàs constitutum
procuratorem monere, vt acceptet, vel recuset,
neq; eum vltius per censuras, vel aliàs cōpelle-
re, prout aliqui ex vrbantate, nonnulli etiam eo-
rum inscitia consueuere, si tamen expediat, vel
aliàs placeat, poteris eadem vti vrbantate. Ego
consueui tantum constitutum procuratorem iu-
dicialiter monere, non etiam vltius compelle-
re. Tertius casus est, si is, qui semel comparuit, &
nullo dimisso procuratore, quod si dimisso non
tamen eo domino litis facto mortuus fuerit, do-
cto extraiudicialiter de eius obitu contra inter-
esse putantes. Item si quis procuratorem dimi-
serit acceptantem, & mors eiusdem Procurato-
ris contigerit, docto similiter de eius obitu, id-
que si absens procuratorem dedit, si verò præ-
sens, & recesserit, docto etiam de eius absentia.
Quo casu voluit quandoque Rota amplius re-
quiri, vt mors Procuratoris principali intima-
retur, Aegid. deci. 495. quæ nostro tempore non
seruatur. Solet * etiam Cancellaria per hæc con-
tradictarum ad iudicis decretum literas iudi-
ciales, quas vocant, maioris iustitiæ litigatori-
bus sub Pontifi. nomine, ac plumbeo sedis sigil-
lo dare,

to dare, vtpote remissorias, sequestratorias, exequutoriales, interdictorias, & brachij sæcularis inuocatorias, reuiso tamen per alterum ex procuratoribus audientiæ toto iudicis processu, eodemque in audientia relato, & per eandem audientiam probato. Amplius ex generali delegatione Pontifi. pro commodiori impetrantium expeditione de pluribus per signaturam concedi solitis (ne pro illis cogeretur supplices diem signaturæ expectare) absque alia ipsius Pon. signatura concedere, habetq; semper officium virum doctrina ac rerum Cancellariæ experientia grauem, qui expeditioni similium rescriptorum præest, & illa eiusdem Cancellariæ mores, ac dicendi formulas pro eius arbitrio similis rescripta postulantibus concedit, negat, atque concedi solita corrigit, quem propterea officij contradictarum correctorem vocamus, quiq; ad hanc effectum habet locum in parco. Solet autem hæc præsertim concedere, vtpote commissiones caussarum ad iudices in prouincijs cū inhibitione sub censuris, cum facultate citandi, per edictum aggrauandi, reaggrauandi, & brachium sæculare inuocandi, cum de rogatione etiam constitutionum Bonif. 8. & concilij generalis, quæ vtique maioris vocantur iustitiæ, prout iudiciales, de quibus suprâ diximus. Amplius & pleraque, quæ dicuntur minoris iustitiæ, & ordinariæ vocantur expeditiones, vtpote simplices caussarum commissiones in forma conquestus, commissiones etiam vnius, vel plurium appellationum in forma sua nobis in quibus seruatur constitutio Bonifa. circa iudicis deputationem, quod videlicet non dentur iudicis extra

tra

tra locum rei ultra duas dietas, confirmationes quoque libertatum & immunitatum alicuius familiae vel loci, in forma cum a nobis, sub qua solet etiam audientia rescribere, ubi aliquem locum sub protectione Diui Petri & Apostolicae sedis reciperet. Confirmationes etiam concordiarum & transactionum in forma communi, cum clausula, sicut ritè, & prouidè sine alterius prauiudicio & sine prauitate facta sunt, ac ab utraque sponte receptae, necnon confirmationes fundationis alicuius altaris sub recto alicuius ecclesiae, ac reueruationis iuris patronatus. Confirmationes etiam beneficiorum exemplo nouae prouisionis, cum clausula canonicè adeptum, & sicut pacificè & iustè possides, translationes quoque alicuius professi regularis de vno ordine ad alium, non tamen laxioris, sed parae vel arctioris obseruantiae, & haec in forma gratiosa. Dantur etiam literae reuocatoriae eorum, quae per usurariam prauitatem gesta sunt, praesertim pignorum, ut fructus in sortem computentur, necnon alienationum Ecclesiasticae rei, quae in euidentem ecclesiae damnum factae essent, non obstantibus literis, instrumentis, iuramento, renunciationibus adiectis poenis, & confirmationibus apostolicis in forma communi, ac etiam reuocatoriae literae omnium, quae contra aliquem ad sedem Apostolicam venientem post arreptum iter, comperirentur gesta. Dantur quoque literae volentibus sanctum sepulchrum visitare, sed hodie sunt antiquatae. Item aliquae ad Episcopum ordinarium, ut promotus ad sacros ordines dioecese suo de competenti prouideat beneficio in forma, cum sicut secundum Apostolum.

Literae

Literæ quoque conseruatoriæ priuilegiorum, alia contra laicos molestâtes clericos super impositionibus laicis imponi solitis, contra prædones & inferentes extraiudiciales molestias, contra parochianos denique non soluentes decimas parcho suo, & si quæ alia in hac audientia petantur non discrepantia à sacris canonibus, concedi solent. Habetque * ista audientia ad hos usus præter auditorem duos lectores omnium præmissorum, quos non nisi scriptores apostolicos eligit, quorum officium perpetuum est, & lectores audientiæ contradictarum vocantur, à quæ stipem singuli habent mensuram quatuor ducatorum. Habet etiam duos notarios, vnum pro Vicecancellario, cuius munus est, omnes publicationes & literarum ac citationum lectiones, quæ dietim in audientia fiunt notare. Alterum pro auditore eiusdem audientiæ, quæ actuarius est causarum, quæ coram auditore inter interpretantes contingebant, licet hodie ociosus. Itē habet hæc audientia quatuordecim ipsorum impetrantium patronos seu procuratores, quorum munus est, omnes literas, quæ per hoc officium expediuntur, veluti abbreviatores solent literas gratiæ dictare, ipsasque literas supplicibus vel litigatoribus (receptis iuxta taxationes officij debetis solutionibus) sub nomine Pon. ac Plumbeo Sedis sigillo expeditas dare. Pro quarum expeditione, si iudiciales forent, utpote exequutoriales, sequestratoriæ aliaue similes, solebant litigatores regeſta causarum afferre, ad procuratores dictæ audientiæ, qui soli poterant in ea impetrare impetrantiūq; causas agere vel defendere, ac alia munera prædicta exercere, etiam si

D

princi-

cipalis adesset. Is quem sibi ex aliorum numero litigator elegasset processum causæ videbat, totam eius seriem in audientia recensabat, ac pro literarum expeditione instabat, & si audientia iudicis processum probasset, literas iudiciales petitas cum narratione totius processus sub nomine Ponti, ac plumbo concedebat. Quod si audientia non probasset iudicis processum, consuevit illum & litigatorem ad iudices, ut melius ageret, remittere. Sic raro vel nunquam literæ huiusmodi exequutoria, vel alia pro iustitia rescribentes à curia exhibant, non nisi iuste & rite data, non nisiq; sub candido ac vniiformi semper stylo, grauique ac veneranda forma, ac sacrosancto Pontifi. nomine, & adorandis Apostolorum imaginibus expeditæ. Nimirum, si ubique etiam apud exterarum & finitimas regiones recipiebantur, obediabantur, & venerabantur, veluti diuinæ iussiones. Verum * à certis annis consuevit Signatura in rescriptis iustitiæ mixtis, ac pluribus etiam merè gratiosis, non tamen impetrationis beneficiorum omnes ab ista literarum expeditione passim dispensare, & per solitam clausulam, per breue sanctitatis vestræ hac supplicatione introclusa facultatem concedere, omnibus petentibus expediendi per Secretariam sub annulo piscatoris, adeoque frequens est ob dispensationem huiusmodi impetrantium ad ipsam secretariam aditus, ut raro fiant per audientiam similium literalium expeditiones, remaneatque eius auditor ociosus, & ferè antiquata sua iurisdicção. Quod fit, ut quotidie difformi & obsceno cuiusque indocti ac imperiti viri dicendi stylo dicta, plerunque etiam ineptias

epitias continentia, utpote si ad magistratus laicos ecclesiastici status cum facultate declarandi, aggrauandi, reaggrauandi, & interdicendi prout sæpius vidi, rescribatur. Varioque, & sæpius incompto, ac ferè illegibili caractere in humili etiam papyro scripta plerunque etiam unde quaque deleta exeunt ad partes rescripta. Amplius consuevit quoque signatura litigatores omnes petentes ab expeditione literarum apostolicarum super sequestrationibus fructuum, remissionibus, & exequutorialibus dispensare, ac de rogando regulis, quas non sine urgenti ratione adiderant antiqui patres, ut non nisi ab hoc graui collegio reuifæ, & non aliàs, quàm sub plumbo expediri possent) passim concedere, ut auditor suo nomine suoque sub sigillo decernant. Quapropter expeditores contradictarum fuerunt pluries apud Pontifi. de præmissis conquesti, sed opinor potius rem ab ipso non satis intellectam. Nam ubi sub Pontifi. sacrosanctoque nomine exirent istæ iudiciales literæ nunc sub prorsus incognito apud regiones, vel plerunque nimis noto Auditoris nomine dantur. Vbi forma erat grauis sub plumbeo Sedis sigillo, ac venerandis Apostolorum imagini. bus, nunc sub simplicis auditoris signo seu sigillo. Vbi aderat & sermonis, & scripturæ candor à tot prudentissimis viris per multa tempora perpolitus, & à tanto collegio omnia reuifæ non nisi iustè, & ritè obtenta exhibant, nunc à quouis indocto (ut dicunt) Copista dictantur ac scribuntur, & innumeræ exoriuntur nullitatum simplegadx, quibus si meo consilio æquipollens accederet auctoritas facilè occurrerem

D a

sed

sed nō desunt in scēna interloquutores, qui huic
tabulæ manum admoueant, & rem ipsam me-
lius absoluant.

ANNOTATIONES.

2
8

QUamobrem.) Non modica* antiquitas erat Au-
ditoris contradictarum dignitas. Nam post Cardi-
nales & Vicecancellarium primas obtinebat, in
præsentia vero antiqua ab illa dignitate longius distat: mul-
tū enim oppressus diminutusq; (si tempora consideremus)
ipsius auditoris est gradus, ut non ab re conqueratur Boni-
facius Vitalinus olim Rotæ præclarissimus auditor in clem.
ne Romani, s. sanè, de electione qui de potestate, quam olim
Auditor contradictarum habebat, nonnihil scribit, qua de re
etiam gloss. Goffr. atque Host. in clem. Auditor de rescript.
Nicolaus Ant. Grauius.

De literarum expeditione per Cameram
Apostolicam.

C A P. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Literarum expeditiones, quæ per cameram a-
postolicam fiunt, expressum pontificis iussum re-
quirunt.
- 2 Pontifex signo crucis iussum & consensum præ-
stat literis per cameram apostolicam expeditis.
- 3 Annata solutionem quis recipiat.

SOLENT quoq; sollicitatores etiam per
Cameram apostolicam, licet cum maiori
dispendio literas expedire, quandoque vo-
luntariè, utpotè, si incuria sua consensum per
notarium cameræ duntaxat recipi faciant. Quo
casu

casu per cameram tantum literæ expediri possunt, etiam si esset materia per Cancellariâ concedi solita, quare consueuerunt sollicitatores practici, vbi res sit per Cancellariam expeditibilis, curare vt vel à notario tantum eiusdem cancellariæ, vel ab utroque consensus recipiatur, nonnunquam etiam necessario oportet eos per Cameram expedire, vt tunc non refert, per quæ notarium etiam si per notarium Cancellariæ reciperetur consensus. Necessestas autem contingere solet, si subiecta bullæ materia nõ sit per cancellariam concessibilis, & quandoque etiam si sit talis, indigeat tamen supplex aliqua narrationis specie, quam non consueuerit Cancellaria recipere, vel si absens is, qui impetrat & velit de beneficio prouideri absque discussione habilitatis: Quandoquidem non solet cancellaria pro absente rescribere, nisi cum deputatione iudicum, quibus hæc notio delegatur. Camera autem simpliciter confert beneficium absenti. Proinde* expeditio per Cameram expressum desiderat Pontifici iussu. Soletque alter ex plumbatoribus, vbi bullas plumbauerit, eas genuflexu ad pedes Pontifici. afferre. & iussu Pontifici. ad hoc necessarium eo signo postulare, vt infra dicemus. Huius autem cameralis expeditionis ordo erit, vbi supplex habuerit bullam de manu scriptorum & abbreviatorum, si subiecta bullæ materia, annatæ solutionem desideret, potest per seipsum omnes adire participantes, & eorum subscriptiones, & vt vocant manus, soluta cuique portione sibi contingente habere, prout supra in expeditione per Cancellariam diximus. sin autem nolit, vel annata sol-

uenda non sit, bullę adferuntur ad Summistam, vel eum, qui eius vices gerit. Huic dantur bullę una cum supplicatione in ventre, & pro suo honorario soluitur sibi supplex vnum ducatum, & quandoque duos vel tres, prout subiecta materia videtur sibi expostulare: is bullam iudicat, si cum supplicatione concordet, & corrigit, si opus sit. Is quoque Secretariorum nomine, aliā recipit taxam, quantam receperunt scriptores, & exinde bullas ad officium plumbi transmittit vbi à plumbatoribus plumbantur, plumbatas affert illas alter ipsorum ad pedes Pontifi. genu flexu, eo actu iussu Pontifi. vt diximus necessarium expostulans, quem Pontifi. signo crucis manu facto concedere solet, quo habito plumbator easdem bullas ad Summistam reportet, receptis tamen prius duabus taxis similibus taxę scriptorum, amplius & certis iulijs, qui eisdem fratribus Plumbatoribus ac etiam Pœnitentiarijs diui Petri applicantur. Idem Summistā eidem plumbatori receptę bullę fidem manu sua facit, & si bulla manum Iannizerorum non habeat, eam remittit ad alterum ipsorum ad hoc deputandum in palatio & camera ipsorum residentem, qui recepta ipsorum taxa iuxta taxationem bullę, prout supra in expeditione per cancellariam diximus. Si materia subiecta aliquem partis consensum desideret, eandem bullam ad notarium cancellarię vel camerę, quem intelligit recepisse consensum remittit, & recuperata bulla cum consensu requisito à tergo mittit: eam ad notarios, camerę, qui recepta bulla eam iuxta eorum turnum vni ipsorum distribuunt registrandam, cui sollicitator mercedem

eadem soluit iuxta longam vel breuem ipsius bullæ seriem, & is, cui fuit distributa bulla, ubi eam registrauerit, à tergo fidem suæ registrationis manu sua facit per hæc verba. Registrata in camera apostolica, & nomen suum adscribit, N. notarius. Quod * si bulla annatæ solutionem desideret, notarij cameræ remittunt supplicem ad depositarium Ponti. qui solet semper esse aliquis insignis Bancarius, qui portionem annatæ ad Pontifi. spectantem recipit, & de receptione fidem facit soluenti, & si Summistæ videat participantium manus bullæ appositæ non esse, idem summistæ eandem ad collegia participantium mittit, & eorum residentias, quas in palatio habent, & in quibus solent certi cuiuslibet sodalitij siue collegij residere ad hoc pro tempore deputati. Quibus omnibus eorum annatæ portiones soluit supplex, & singuli bullæ manum suam apponunt, & hæc nisi materiæ annatarum sint euentuales, vtpote regressus, & similes, vel si puræ, facit tamen supplex extraiudicalem fidem, quantum notario cameræ mensario deputato sufficere videatur, quod alius sit in beneficio intrusus, neutro enim casu tunc soluitur annata, nec Papæ, nec participantibus contingens, sed utroque casu notarius cameræ pro integra annata nomine Pontifi. & omnium participantium recipit à supplice si sit præsens propriam obligationem, aliàs cautionem de soluendo annatam in suos euentus, si propter euentualem gratiam eius solutio retardetur: si verò propter intrusum in euentum adeptæ possessionis, & notarius post registratam bullam soluta annata, vel recepta obligatione

gatione, vt suprà secundum suos casus bullam registratam parti sollicitanti relaxare solet.

De Literarum ac breuium expeditione per Secretariam Apostolicam, & de Cardinali breuium signatura praposto.

CAP. VII.

SUMMARIUM.

- 1 Secretarij apostolici de quibus rescribant.
- 2 Breuia cur sic appellentur, & num. 7.
- 3 Officium Secretarie apostolicæ, à quo Pontifice institutum fuit, & quando, & quot in eo secretarij existant.
- 4 Breuia triplici modo scribuntur, & quilibet declaratur.
- 5 Officium Summistæ quale sit
- 6 Bullæ vt breuiter expediuntur, formula, siue modus docetur.

1 **N**onnunquam * etiam literæ apostolicæ de rebus gratiæ, iustitiæ, vel tertij generis mixtæ, extra cancellariam & cameram apostolicas per Secretariam expediri solent, præsertim ab Innocent. 6. citra, ante cuius tempora non erant in Secretaria, nisi certi secretarij domestici, quorum opera Summi Pontifici de rebus fidem ac rem publ. concernentibus tantum, ad Reges, Principes, Respu. Ciuitates. Cardinales, absentes, Episcopos, & alios vtraque via rescribebant, nempe bullatica sub eisdem Apostolorum plumbeis imaginibus, sed politiori amplius, & alia sub annulo piscatoris sigillo, bre-

lo breuiori tamen, & quasi epistolari in cæra, & quandoque etiam in plumbo, a quas * literas ut pote breuiores, & quasi epistolares in discrimen bullarum, Breuia vsus vocauit, prout si literas eiusdem Innocentij, quas hodiernum secretariorum sodalitiū libro constitutionum suarum compilatas habet, legeris, ex ibidem præsuppositis liquere poterit: desinit tamen similitudinem breuium in plumbo vsus, & eis duntaxat sub cæra, nostra utitur ætas. Dixi * autem ab Innoc. 6. citra, quod ipse egente tunc Ecclesia accepta à pluribus notabili, & ferè sexaginta mille ducatorū quantitate collegium 32. secretariorum iunctis prioribus domesticis, qui alias collegium non habebant instituit. Ea tamen lege, ut ubi contingeret aliqua vacare vsque ad octo extinguerentur, & supersticibus collegijs vnirentur, donec res ad numerum 24. tantum temporis tractu reduceretur, & collegium exinde eodem numero ex additijs & duobus insuper domesticis constaret, quos Pont. pro prioribus eius, ac S. R. E. secretis negotijs nulla interueniente solutione sibi semper delegit, quosque de omnibus prouentibus collegij cum alijs æquis portionibus voluit esse participes. Huic collegio, ne eorum pecunia in publica permutatione huiusmodi ociosa esset, plura designauit emolumenta, & inter alia exercitium, & expeditionem omnium & singularium literarum in forma breuis tam sub cæra, quàm sub plumbo. Quarum literarum in forma breuis sub cæra adeò à certis annis frequentissimus fuit vsus, ut Summi Pont. consueuerint aliquem ex Cardinalibus iuris peritum, & de rebus Roman. Cur. expertissimum deputare, qui

pluribus ex obseruatione Rom. Cur. per breue concedi solita, concedit. Quorum aliqua apud Staphil. suo libello de literis gra. & inst. in calce legere licebit, absque alia Pont. signatura, habito tamen eiusdem Pontif. vnæ vocis oraculo per se ipsum, vel per alium, & in expeditionibus huiusmodi non aliàs supplicationes porriguntur, sed solæ breuium minutæ ab Abbreviatoribus, vel alio eius artis experto dictitæ, quas idem Reuerendiss. huic signaturæ præfectus quò ad formam reuidet, additque vel minuit pro eius arbitrio, & reuisam minutam ab ipso subscriptam, supplicibus, vel eorum sollicitatoribus restituit, quæ postmodum apud expeditores fidem facit: & exinde literæ in eadem formâ breuis in tenuiori pergamento conscribuntur, & scriptæ sub annulo piscatoris nuncupato ferè semper nostris temporibus sub cæra expediuntur omnes apud Secretarios domesticos, quos supra diximus, & eorum Scriptores, & expeditæ expectantibus accepris earum taxa pro natura rei, necnon scriptura seu mercede restituuntur. Quorum breuium Signaturæ meo tempore præpositos Cardinales noui, primùm Reuerendiss. Bo. Me. Cardinalem eius nominis Ghinucium, virum natura prudentissimum, & denique rerum Roma. Cur. experientia consumatissimū, & modò Reuerendiss. eius nominis Crescentium, virum longè maioris eruditionis, & non minoris experientiæ. Apud hoc Secretariæ officiū expediuntur etiam omnes supplicationes, Signaturæ per breue expediri solitæ, vel in quibus signatura indulget, vt per breue expediri possint etiam si concedatur, vt per breue supplicatione inter-

interclusa, & ista breuia, quæ vigore supplicationum expediuntur, omnia apud collegium dominorum Secretariorum, ob quorum frequentem usum consueuerunt à certis annis domini secretarij deputare vnum ex scriptoribus breuium eorum receptorem, & vt vulgò dicitur substitutum, qui nomine collegij supplicationes expediendas à sollicitatoribus recipit, & breuia de super expediri curat, ac expedita acceptis solitis solutionibus pro taxa ac mercede scriptorum sollicitatoribus restituit. Quorum * breuium triplex consuevit esse rescribendi modus, nempe supplicatione introclusa, & ista semper clausa sollicitatoribus dantur. Amplius & alia supplicatione non alias introclusa, sed extensa: Quarum aliqua aperta dantur, vtpote, si non ad singularem personam, nec ad certum vniuersitatis corpus, sed ad vniuersas & singulas personas, vel si ad particularem personam, certumque vniuersitatis corpus, ad futuram tamen rei memoriam, vel omni casu si ad Hebræum, vel eorum vniuersitates Pontifex rescribat: his enim casibus solet Secretaria per breue apertum, alioquin semper per breue clausum rescribere. Amplius ultra literas in forma breuis, registrantur quoque per secretariam plurimæ literæ in forma bullæ de his, quæ per cameram, vt supra dictum fuit, expediuntur. Suntq; certæ præcipuæ materiæ, quæ ex antiqua obseruatione non aliàs ad notarios cameræ apostolicæ, sed ad dominos Secretarios registrandæ remittuntur, vtpotè literæ facultatum, indultorum, confirmationum, dispensationum, absolutionum, conseruatoriæ, indulgentiæ exemptionis, donationis, infodationis, legatio-

gatio-

gationis, vel gubernij, necnon gratiarum omnium ad vacatura beneficia, non tamen ad vacantia, nisi essent literæ secundæ & accessorie ad præcedentes, utpote in forma perinde valere, & aliæ, si quæ sint literæ, in quibus fructus non exprimantur, quas omnes apud tabellam in officio Summistæ retineri solitâ legere licebit, cuius * summistæ munus est, istas materias ab alijs discernere, ac ad dominos Secretarios registrâdas remittere. Cæterum nonnullæ etiam literæ de his, quæ per cameram expediuntur, in quibus fructus exprimuntur, & quæ ad notarios eiusdem cameræ pertinere solent, per hoc secretariæ officium quandoque expediuntur ac registrantur, sed raro & hoc quoque non nisi ex Pontifi. indulto, ex quo per eam supplex euitat manus officialium & solutiones, quæ tam per cancellariam, quàm per cameram apostolicas fieri solent, in præiudicium officialium. Solet autem Pont. hanc expeditionis viam concedere pro rebus familiarium ipsius Pont. utpote affinium, & intimorum, pro Principibus, & eorum intimis familiaribus, vel denique pro alijs quoque popularibus, si quos Pont. solutiones euitare velit intuitu vel Principis, vel patriæ, prout videmus temporibus nostris pluribus Germanis intuitu patriæ concedi, non quòd gratior sit Pontifici, sed quòd hisce temporibus maior pars Germaniæ à Sedis obedientia defecerit, cupiatque Diuus Paulus nunc Pont. ipsam ad ouile reducem facere, cuius * expeditionis via breuior est. Vbi enim ab abbreviatore habueris minutam bullæ dictitatum, eam dabis datario, qui in fidem, quòd Pont. indulgeat huius expeditionis viam, scribit in calce minu-

ta ad secretarios, vt expediatur. Hinc minutam & supplicationem ad secretarios affers, apud quos alter ex suis scriptoribus bullam conscribit, recepta bullæ mercede, & alter secretariorum illam iudicat cum supplicatione concordantem & corrigit vbi opus est, & concordatam ad plumbatores remittit, plumbata ad secretarios reportatur, & apud ipsos registratur, & secretarius registrationis fidem facit à tergo bullæ, per hæc verba, Registrata, & nomen suum adscribit: registratam parti sollicitanti restituit. Solent tamen Secretarij, & plumbatores ab omnibus suum honorarium recipere, nisi Pont. iubeat remitti: & cum iuber, audiui pluries meo tempore & secretarios, & fratres plumbatores de hoc conqueri, & apud ipsum Pont. & plerunque sunt adeo difficiles, & inexorabiles, vt supplex eligat potius soluere, quam contendere.

ANNOTATIONES.

Quas literas Breue apostolicum appellatur, quia breuibus verbis res in eo scribatur, & potest dici breuis & breue cum viroque modo ab auctoribus usurpetur. Lampridius in Alexandro, Milites suos sic vbique sciuit, vt in cubiculo haberet breues & numerum, & tempora militantium. Et Imperator in l. ultim. de conueniendis fisci debitoribus, c. li. 10. Inter chartulas confiscati, breuis quidam asseueratur iuuentus, qui nomina debitorum contineret, & in l. excellentia, de erogatione militaris annonæ, lib. 12. Flauius in Aurelio: Breue (inquit) nominum conscripsit. Possumus etiam breuiarium dicere, sic Tranquillus in Augusto, Fecit breuiarium totius imperij, quantum militum sub signis vbique esset, quantum pecunie in arario, & fisci, & vectigaliorum residuis, & Plinius libro 18. Verum, vt pariter omnis cultura breuiarium peragatur. De hac Breuium materia, quæ quan-

tum in Curia Romana versetur lippis (ut dicitur & tonsori-
bus patet. Gomefius commentarium satis curiose fecit, quem
appellant tractatum breuium, ad eum ergo confugas. Nico-
laus Antonius Grauius.

LIBER II.

DE AUDIENTIA CAMERAE APO- stolicae, eiusq; ditione ac mem- bris.

C A P. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Camera Apostolica audientia, quare sic vocetur,
& cur sex praelatos domesticos, qui clerici came-
mera appellatur, Pontifex sibi adsciuerit, & quid
in ipsa camera tractetur, & nu. 3.
- 2 Secretarij domestici munus, quale sit apud Ponti-
ficem.
- 4 Camerarius hodie succedit in locum procurato-
ris Caesaris.

ERVMA cum superius aliqua de
Camera apostolica obiter dix-
imus, nunc locus est, ut de ea ve-
rius loquamur. Vocatur * autem
audientia Camerae apostolicae, ea
ut opinor ratione, quod esset audientia Pontificis
domestica, in qua Pontifex pleraque per seipsum
tractabat, & audiebat: pro quibus facilius agen-
dis adsciuerat sibi Pontifex sex Praelatos domesti-
cos, quos propterea camerae Apostolicae Cleri-
cos vocamus, quasi ad cameram ipsius Pontif.
ele-